

RZECZPOSPOLITA POLSKA
PROKURATOR GENERALNY

Warszawa, dnia 24 grudnia 2012 r.

PG VIII TK 112/12

P 37/12

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY KAN C E L A R I A	
wpl. dnia	27. 12. 2012
L.dz.	L. zał.

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY

W związku z pytaniem prawnym Sądu Rejonowego w Lesznie II
Wydział Karny:

„- czy art. 231 § 1 ustawy z dnia 06.06.1997r. kodeks karny (Dz. U. 1997, nr 88, poz. 553 z zm.) jest zgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP,

- czy art. 231 § 1 ustawy z dnia 06.06.1997r. kodeks karny (Dz. U. 1997, nr 88, poz. 553 z zm.) w zakresie brzmienia: <działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego> jest zgodny z art. 42 ust. 1 Konstytucji RP”

- na podstawie art. 27 pkt 5 w związku z art. 33 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.) -

przedstawiam następujące stanowisko:

na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.) postępowanie w tej sprawie podlega umorzeniu, ze względu na zbędność wydania orzeczenia.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 4 października 2012 r., sygn. akt Sąd Rejonowy w Lesznie II Wydział Karny (dalej: Sąd pytający lub Sąd Rejonowy w Lesznie) wystąpił do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem prawnym, przytoczonym na wstępie niniejszego stanowiska.

Sąd Rejonowy w Lesznie sformułował niniejsze pytanie prawne w sprawie, w której wpłynęło zażalenie T S. na postanowienie Prokuratury Rejonowej w G o odmowie wszczęcia śledztwa między innymi o czyn z art. 231 § 1 k.k., który miał polegać na przekroczeniu uprawnień i niedopełnieniu obowiązków przez prokuratora Prokuratury Rejonowej w L , poprzez niesłuszne oskarżenie T S. w innej sprawie, a następnie popieranie oskarżenia przed sądem pomimo oczywistych przesłanek co do niewinności skarżącego - te zaś czynności prokuratora, zgodnie z zawiadomieniem skarżącego o popełnieniu przestępstwa, miały spowodować naruszenie „interesu prywatnego i publicznego”.

W ocenie Sądu pytającego, „brak ustawowej definicji użytego w przepisie art. 231 § 1 k.k. zwrotu: <działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego>, ewentualnie odesłania do innego zwrotu prawnego definiującego owe znamiona, rodzi niebezpieczeństwo wystąpienia arbitralnych decyzji w tym zakresie przez organy władzy publicznej stosujące prawo. Co z kolei wiąże się z naruszeniem zasady, że **wszyscy są wobec prawa równi, wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne**” (uzasadnienie pytania prawnego, s. 2).

Zdaniem Sądu Rejonowego w Lesznie, kreuje to sytuację, w której „dany organ władzy publicznej stosujący prawo (...) będzie mógł odwoływać się do własnych, subiektywnych (arbitralnych) ocen i interpretacji w/w pojęcia i to w istocie organ władzy publicznej, a nie przepis ustawy będzie decydował kiedy i w jakim zakresie mamy do czynienia z <działaniem na szkodę interesu

publicznego lub prywatnego>”, co - jak dalej wywodzi Sąd pytający - prowadzi do tego, że „czyny poszczególnych obywateli mogą być w różny sposób kwalifikowane i oceniane, a co za tym idzie rodzi to sytuację, że w jednym przypadku określone zachowanie może zostać ocenione jako <działanie na szkodę interesu publicznego lub prywatnego> w innym przypadku organy władzy publicznej znamion takiego zachowania nie dopatrzą się. Nie ma bowiem definicji pojęcia karnego w postaci: <działania na szkodę interesu publicznego lub prywatnego>. Nie ma ustawowego określenia co stanowi i co jest owym <interese publicznym> lub owym <interese prywatnym>. Pojęcia te są tak ocenne i ogólnikowe, że (...) rodzi to niebezpieczeństwo dowolności ocen, co jest niedopuszczalne w ramach tak specyficznej i charakterystycznej dziedziny życia jakim jest prawo karne” (tamże).

W dalszej części uzasadnienia pytania prawnego, Sąd Rejonowy w Lesznie podniósł, że „znane jest sądowi orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 09.06.2010r wydane w sprawie sygn. SK 52/08 pub. OTK-A 2010/5/50 dotyczące zgodności art. 231 § 1 kk z art. 42 ust. 1 Konstytucji RP” i jednocześnie stwierdził, że „owo orzeczenie jak się wydaje nie dotyczyło omawianego zakresu brzmienia przepisu art. 231 § 1 kk tj. <działania na szkodę interesu publicznego lub prywatnego>, a dotyczyło przepisu art. 231 § 1 kk w zakresie dotyczącym znamion w zakresie: <uprawnień i obowiązków funkcjonariusza publicznego>, co w ocenie sądu uprawnia do tego by wystąpić z zapytaniem o zgodność art. 231 § 1 kk z art. 42 ust. 1 Konstytucji RP gdy chodzi właśnie o omawiane znamię tj. <działania na szkodę interesu publicznego lub prywatnego> albowiem w zakresie tego pojęcia nie sposób odwołać się do innych aktów prawnych i ich zakresu, jak to jest możliwe choćby w przypadku <zakresu obowiązków i uprawnień funkcjonariusza publicznego>, o którym mowa w przepisie art. 231 § 1 kk i który pod tym względem zgodnie z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego jest zgodny z Konstytucją tj. art. 42 ust. 1 Konstytucji RP.

W ocenie sądu więc należy również i tu rozważyć czy tak sformułowane brzmienie i redakcja przepisu art. 231 § 1 kk co do znamion w postaci <działania na szkodę interesu publicznego lub prywatnego> nie narusza zasady konstytucyjnej, a mianowicie wskazanej w art. 42 ust. 1 Konstytucji RP” (uzasadnienie pytania prawnego, s. 3-4).

Z treści uzasadnienia pytania prawnego wynika, że Sąd Rejonowy w Lesznie w istocie zarzucił art. 231 § 1 k.k. naruszenie zasady określoności normy prawa represyjnego w zakresie użytego wyrażenia „działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego”, **nie zaś naruszenie zasady równości wobec prawa**, zarzucił zatem zakresową niezgodność art. 231 § 1 k.k. z art. 42 ust. 1, a nie z art. 32 ust. 1 Konstytucji.

Owa nierówność wobec prawa w rozumieniu Sądu pytającego ma być bowiem pochodną niedostatecznej określoności art. 231 § 1 k.k. we wskazanym wyżej zakresie i polegać na przyjmowaniu przez podmioty stosujące prawo różnej kwalifikacji prawnej w obrębie tych samych stanów faktycznych.

Jednak problem zgodności art. 231 § 1 k.k., w zakresie użytego wyrażenia „działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego”, z wyrażoną w art. 42 ust. 1 Konstytucji zasadą określoności przepisów prawa represyjnego, wbrew ocenie Sądu pytającego, został już rozstrzygnięty w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 czerwca 2010 r., sygn. akt SK 52/08.

Przede wszystkim należy zauważyć, iż w sentencji tego wyroku Trybunał Konstytucyjny orzekł o zgodności z art. 42 ust. 1 ustawy zasadniczej pełnej treści art. 231 § 1 k.k., nie ograniczając rozstrzygnięcia do jakiegokolwiek fragmentu zaskarżonego przepisu.

Dowodzi to tego, że Trybunał Konstytucyjny w sprawie sygn. akt SK 52/08 zbadał zgodność art. 231 § 1 k.k. z art. 42 ust. 1 Konstytucji, także w zakresie zawartego w tym przepisie wyrażenia „działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego”.

Potwierdzenie tej tezy można odnaleźć w treści uzasadnienia wyroku w sprawie SK 52/08.

Wszak w końcowym fragmencie tego uzasadnienia Trybunał Konstytucyjny wprost stwierdził, że „**[o]drębnie Trybunał ustosunkowuje się do kwestii określoności drugiego elementu strony przedmiotowej przestępstwa nadużycia władzy, czyli <działania na szkodę interesu publicznego lub prywatnego>** (podkr. wł.). Należy się zgodzić ze stanowiskiem wyrażanym w piśmiennictwie, że znamię w postaci <działania na szkodę interesu publicznego lub prywatnego> jest w znacznym stopniu niedookreślone i ocenne. Słusznie jednak wskazuje w swoim stanowisku Marszałek Sejmu, że orzecznictwo SN oraz wypowiedzi doktryny spowodowały istotne doprecyzowanie tej frazy zaskarżonego przepisu.

W postanowieniu z 25 lutego 2003 r. (sygn. akt WK 3/03, OSNKW nr 5-6/2003, poz. 53) SN stwierdził, że:

<Dostrzegając określone różnice w zakresie terminologii, można przyjąć, że przestępstwo stypizowane w art. 231 § 1 k.k. pod względem istoty konstrukcji odpowiada przestępstwu przewidzianym dawniej w art. 286 § 1 k.k. z 1932 r. oraz art. 246 § 1 k.k. z 1969 r. Co do tego należy zatem potwierdzić aktualność wypracowanego od lat, jednolitego poglądu judykatury i doktryny, że samo przekroczenie przez funkcjonariusza publicznego (dawnej urzędnika) swoich uprawnień lub niedopełnienie ciężących na nim obowiązków służbowych nie stanowi przestępstwa stypizowanego w art. 231 § 1 k.k., gdyż dla jego bytu konieczne jest także działanie na szkodę interesu publicznego lub prywatnego. Przestępstwo to musi być zawinione umyślnie, co oznacza, że funkcjonariusz publiczny musi obejmować swoim zamiarem (bezpośrednim lub ewentualnym) zarówno przekroczenie uprawnień lub niedopełnienie obowiązków (w wyniku działania lub zaniechania), jak i «działanie» na szkodę interesu publicznego lub prywatnego, charakteryzujące to przekroczenie uprawnień lub niedopełnienie obowiązków>.

Trybunał Konstytucyjny podziela ten pogląd Sądu Najwyższego (podkr. wł.).

*Należy zaznaczyć, że wykładnia znamienia <działania na szkodę> **była przez długi czas przedmiotem sporów doktrynalnych** (podkr. wł.). Niektórzy autorzy termin ten utożsamiają ze stworzeniem niebezpieczeństwa powstania szkody (...). Podobny pogląd wyraził również SN w postanowieniu z 9 grudnia 2002 r. (sygn. akt IV KKN 514/99, Lex nr 75505), w którym wskazał na konieczność wystąpienia rzeczywistego narażenia na szkodę.*

Inni przedstawiciele doktryny uznali, że typ opisany w art. 231 § 1 k.k. stanowi przestępstwo formalne, dla którego powstania nie jest wymagane powstanie konkretnego zagrożenia (...).

Należy uznać, że kwestia ta została rozstrzygnięta w orzecznictwie SN. W postanowieniu z 25 lutego 2003 r. (sygn. akt WK 3/03), w wyroku z 2 grudnia 2002 r. (sygn. akt IV KKN 273/01) oraz w wyroku z 19 listopada 2004 r. (sygn. akt III KK 81/04), SN stwierdził, że przestępstwo z art. 231 § 1 k.k., jest przestępstwem formalnym, należącym do przestępstw abstrakcyjnego narażenia na niebezpieczeństwo, zaś działanie na szkodę interesu publicznego nie jest charakterystyką skutku, lecz zachowania się sprawcy. Samo powstanie bezpośredniego niebezpieczeństwa szkody nie jest znamieniem tego typu czynu zabronionego. TK podziela ten pogląd (podkr. wł.).

Operatywna oraz doktrynalna interpretacja pojęcia <działania na szkodę interesu publicznego lub prywatnego> definiuje je jako poważne i konkretne prawdopodobieństwo (niebezpieczeństwo) powstania szkody w chronionych dobrach społecznych lub dobrach jednostki. W doktrynie przyjmuje się, że interes oznacza pożytek, korzyść. Interes publiczny to interes ogółu obywateli, pewnych grup społecznych, interes zrzeszeń prawa publicznego, władz i urzędów państwowych i samorządowych (...). Interes publiczny lub prywatny w rozumieniu art. 231 § 1 k.k. musi być przy tym oparty na prawie materialnym (...). Z kolei szkoda rozumiana jest w orzecznictwie i literaturze

karnistycznej szeroko. Podkreśla się bowiem, że nie musi to być szkoda materialna, lecz również niemajątkowa, np. moralna (...).

Jak wskazuje się w piśmiennictwie, dla wypełnienia analizowanego znamienia przestępstwa nadużycia władzy nie wystarczy stworzenie niedookreślonej, abstrakcyjnej możliwości spowodowania takiej szkody, polegającej np. na wywołaniu braku zaufania do danej instytucji, czy też obniżeniu powagi urzędu (por. O. Górniok, [w:] Kodeks..., nb. 7 do art. 231 k.k.; Z. Kallaus, *Przestępne...*, s. 89-91). Dodatkowo, aby stwierdzić, że funkcjonariusz publiczny naruszył art. 231 § 1 k.k., wymagane jest ustalenie istnienia związku przyczynowego między przekroczeniem uprawnień lub niedopełnieniem obowiązków a powstaniem zagrożenia dla chronionego prawem dobra publicznego czy prywatnego. Istnienia takiego związku nie można przy tym domniemywać.

Podsumowując, Trybunał stwierdza, że także użyte w zaskarżonym art. 231 § 1 k.k. znamię <działania na szkodę interesu publicznego lub prywatnego> spełnia wymóg określoności wyrażony w art. 42 ust. 1 Konstytucji. Mimo bowiem ocennego charakteru analizowanego pojęcia, jego interpretacja w doktrynie i orzecznictwie SN pozwala adresatowi normy wyrażonej w zaskarżonym przepisie na ustalenie, czy jego zachowanie będzie naruszać prawo (podkr. wł.).

Konkludując, Trybunał Konstytucyjny - odwołując się tu jeszcze raz do analizowanych w rozstrzyganej sprawie poglądów kodyfikatorów z lat 1932, 1969 oraz 1997, dominujących od lat 20-tych ubiegłego wieku poglądów w doktrynie i utrwalonego orzecznictwa sądów karnych - uznaje, że obydwa kontrolowane zwroty niedookreślone użyte w art. 231 § 1 k.k. w opisie strony przedmiotowej przestępstwa nadużycia władzy: <przekraczając swoje uprawnienia lub nie dopełniając obowiązków> oraz <na szkodę interesu publicznego lub prywatnego> **mają ugruntowaną w świadomości prawnej jednostek podstawę aksjologiczną (podkr. wł.), z której wynika konkretny**

normatywny imperatyw. Imperatyw ten mieści się w pełni w chronionym w art. 42 ust. 1 Konstytucji standardzie określoności czynu zabronionego” (OTK ZU seria A nr 5/2010, poz. 50, s. 731-732).

Biorąc pod uwagę przedstawione wyżej okoliczności należy dojść do wniosku, że kwestia zgodności art. 231 § 1 k.k., w zakresie użytego w nim wyrażenia „działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego”, z art. 42 ust. 1 Konstytucji została już jednoznacznie i ostatecznie rozstrzygnięta w wyroku Trybunału Konstytucyjnego w sprawie o sygn. akt SK 52/08.

A skoro tak, to w niniejszej sprawie znajduje zastosowanie zasada *ne bis in idem*, która nie pozwala na prowadzenie przed Trybunałem Konstytucyjnym postępowania dotyczącego ponownego zakwestionowania tych samych przepisów w oparciu o te same zarzuty.

W takim wypadku Trybunał Konstytucyjny umarza postępowanie na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.) ze względu na zbędność wydania orzeczenia (*vide* na przykład - wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 27 marca 2007 r., sygn. akt SK 3/05, OTK ZU seria A nr 3/2007, poz. 32 oraz z dnia 12 września 2006 r., sygn. akt SK 21/05, OTK ZU seria A nr 8/2006, poz. 103).

Z tych względów wnoszę jak na wstępie.

z upoważnienia
Prokuratora Generalnego
Robert R. [Signature]
Zastępca Prokuratora Generalnego